

ILUSTRIRANI SLOVENEČ

• T E D E N S K A • P R I L O G A • S L O V E N C A •

Leto VI

23. februarja 1930

Štev. 8

Pogled na Kostanjevico in Krško polje z Opatove gore

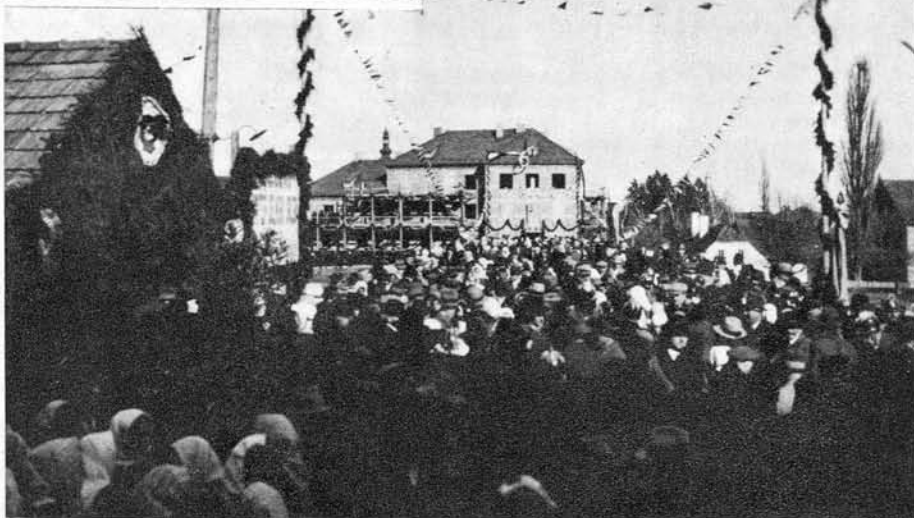

Na levi:

Načrt za novo pravoslavno cerkev v Ljubljani

Srbska pravoslavna cerkvena občina v Ljubljani je že lansko leto sklenila, da si postavi svojo cerkev tudi v naši beli Ljubljani. Mestna občina ji je v to svrhu odstopila prostor v Trubarjevem parku, cerkvena občina sama je pa začela z intenzivno nabiralno akcijo. Sedaj so dovršeni tudi potrebni načrti in letošnje poletje začno z zidavo. Zgrajena bo v srbskem zgodovinskem slogu in sicer tako, da bo kombiniran tako zvani dečanski slog (preddurje) z gračaniškim (ostala cerkev). Posvečena bo cerkev sv. Cirilu in Metodu. S to cerkvijo dobi Ljubljana prvo stavbo v sličnem vzhodnem slogu.

Spodaj: Franc Zorec, zlatomašnik in župnik v p., ki je umrl dne 1. februarja na G. Sušicah pri Toplicah. Pokojnik je bil rojen l. 1854. v St. Lovrencu ob Temenici, v mašnika je bil posvečen l. 1879. ter je bil daleč naokrog znan kot izredno izobražen in duhovit mož. Današnji rod gotovo ne ve več tega, da je bil umrli Zorec tudi izborni risar in karikaturist ter je bil dolga leta eden glavnih sodrnikov nekdanjega Alešovčevega »Brenclja«, v katerega je narisal večino karikatur.

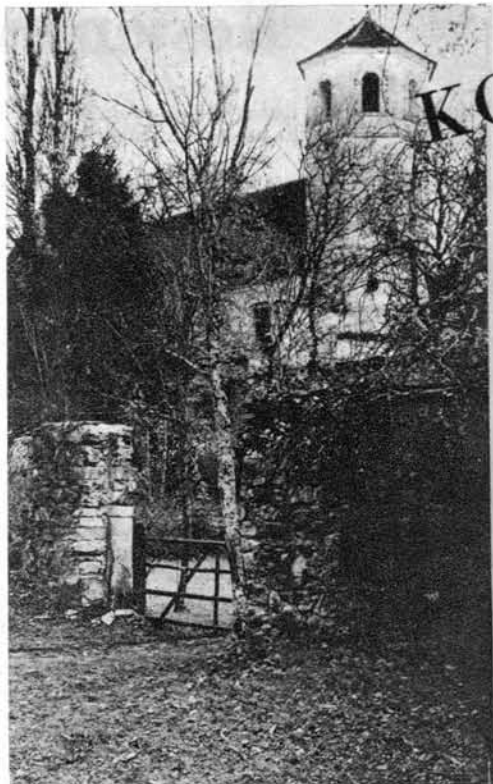
Otvoritev novega radgonskega mostu. Avstrija in Jugoslavija sta sporazumno zgradili v Radgoni čez Muro nov železobetonski most, čigar slovesna otvoritev je bila 10. februarja. Našo državo je zastopal ban g. inž. Serbec s spremstvom, sosedno republiko pa sam kancler dr. Schober, min. Hainisch in štaj. dež. glavar. Prisostvovali so otvoritvi številne množice. Zgornja slika kaže novi most po otvoritvi, spodnja pa zastopnike obeh držav.

Motiv z vojaškega smuškega patrolnega teka, ki se je vršil v nedeljo, dne 2. t. m. v Bohinju na progi, dolgi 28 km. To je bila prva slična prireditev naše vojske in se obnesla jako dobro. Tekmovale so patrolje vseh petih naših armad in obmejnih čet, zmagala je pa patrola pete, to je niške armade, dočim je odnesla zagrebška armada drugo mesto. V obeh patrolah so se izkazali najbolje naši slovenski fantje. Zgorajšnja slika nam kaže patroljo pri streljanju v Stari Fužini.

KOSTANJEVICA na Krki

Na levi:
Zahodna vrata samostanske cerkve
v Kostanjevici.

Na desni:
Cerkev Matere božje dobrega sveta
pri Kostanjevici.

Ob vznožju Gorjancev, tipičnega kraškega, a poraščenega pogorja, na otoku reke Krke leži majhno a zgodovinsko imenitno mesto Kostanjevica v melanholiji mehkih oblik košatih gajev in razneženih vinskih goric.

Postanek naselbine sega gotovo že v prva stoletja po Kristusu. Pokrajinska pripravljenost za prehode in prevažanje, so storile pokrajino za torišče zgodovinskih
(Dalje na 60. in 61. strani.)

Pogled na Kostanjevico.

Življenje na Krki s kostanjeviško župno cerkvijo v ozadju.

Kostanjevica na Krki in delom Krškega polja.

Kostanjevica in nje zanimivosti

dogodkov. Številni rimski grobovi izpričujejo, da so tod imeli Rimljani svojo postojanko, utrjeno taborišče. Do pravega razvoja pa se je Kostanjevica povzpela pod Spanhajmci, ker je tvorila središče njihovih posestev na Dolenjskem.

Negotovo in nikdar varno mejo proti Hrvaški so zavarovali z močno trdnjavo na otoku Krke, ki so jo imenovali Landstrost, ki bi se morda pravilneje tolmačila kot Landstrutztrutz, kar pomeni nemški Feste v pravem pomenu trdnjava — grad. Od tod nemško ime mesta Landstrass. Slovenci so jo pa krstili v Kostanjevico, menda radi razsežnih kostanjevih gozdov v okolici.

Okoli leta 1250. je moralo biti dobro trgovsko središče. V tej dobi je bila v mestu tudi kovnica za denar, ki se je nazival »moneta Landestrostensis«. Leta 1435. je dobila Kostanjevica mestne pravice. Mnogo je pretrpelo mesto pod turškimi navali in napadi drugih sovražnih tolj. Bilo je večkrat uničeno. Leta 1663. pa je mesto docela pogorelo. Ostala je le še cerkev sv. Jakoba. Mesto je tudi silno trpelo od kuge in lakote, kar nam pričajo posebno letnice: 1650, 1663, 1670 in 1676. Mestno prebivalstvo je čestokrat želo pohvalo za svojo hrabrost in mestni brambovci so bili pravi junaki. Zato je Bernard Spanhajmavec priznal mestu več ugodnosti, zahtevajoč pa obrambno dolžnost. Tudi za dobo Celjskih grofov je uživalo mesto razne privilegije. Celjski grofi so postavljali tu sem viteze kot sodnike in oskrbnike, burggrafe, rihtarje in pfliegerje. Po smrti Ulriha je zapadlo mesto avstrijski vladarski hiši.

Spanhajmci pa niso mesto samo zavarovali, temveč tudi versko in gospodarsko močno utrdili. V ta namen je vojvoda Bernard Koroški ustanovil prav blizu Kostanjevice samostan, kamor so se naselili — cistercijani, ki so zelo utemeljili versko življenje in navezali trgovske stike z južnimi pokrajinami. Opatiji so dali ime »Marijin studeneč« (Mariabrunn) in tudi cerkev te opatije je bila posvečena Mariji »Beatae Mariae Virginis ad Fontes«. Samostan je igral veliko vlogo, postal je sčasoma skoraj največji imetnik na Kranjskem, saj je imel nad 100 podložnih vasi in oskrboval je več župnij. Papež Inocenc IV. je priznal samostanu vse pravice drugih samostanov. Od bana Štefana in njegovih sinov in kralja Bele IV. je dobival bogate darove. Radi tega je bil samostan vedno ogrožen in večkrat napaden od roparjev, zlasti iz sosednjih hrvaških krajev od Uskokov ali Vlahov, kakor jih ljudstvo še sedaj naziva. Nad Vlaha so se menihi maščevali z napisom, ki se še danes bere nad vhodom v samostan.

eCce lanVa CoeLI non fVres neC VaLLaChI negVe Latrones ast IVstI IntrabVnt In eaM

»Glej, vrata nebeska, niti tatje, niti Vlaha, niti razbojniki, ampak pravični bodo vanje vstopili.«

Tudi ta samostan je zapadel odpravam cesarja Jožefa II. in je prišel v last verskega zaklada. Nekdanja tako veličastna stavba se je porabila za državne urade in za stanovanja uradnikov in državnih uslužbencev. Sedaj so tu nastanjeni: šumska uprava pod upraviteljstvom višjega šumarskega svetnika ing. Kosjeka, okrajno sodišče, ki mu načeluje svetnik dr. Franc Lozar, notarijat, delovodstvo banske drevesnice in privatne stranke. Cerkev tega samostana je bila krasna gotška stavba, pozneje v stranskih ladjah preurejena v romanskem, oziroma venecijanskem slogu. Cerkevno zidovje je še dobro ohranjeno, pozna pa se, da je zlobna roka cerkev namenoma poškodovala. Neizmerna je škoda, da se je ta nekdanja tako imenitna stavba prepustila zobu časa. V tej cerkvi je našla leta 1237. svoj dom Juta, soproga vojvode Bernarda, in v letu 1249. njegov sin Bernard. Tu sem je bilo tudi najbrže (ako ne v cerkvi sv. Jakoba) položeno k velikemu snu truplo nesrečnega Viljema Ostrovrharja.

Mesto Kostanjevica šteje danes približno 700 duš. Na severozapadnem delu mesta je stara zidana stavba — cerkev sv. Jakoba. Nekdaj je bila gotška, kar se jasno vidi pod streho na zidovih, ki so bili mnogo višji kakor je sedanji obok. Zelo značilen je vhod v cerkev, ki je od stebričkov obdan obokan portal (rimski slog). Na desni strani malih vrat v cerkev je relief-spominek »Hans Franz v Thurm am Hardt Pfandherr der Herrschaft Landstrass«. Nekdaj je bila v mestu tudi cerkev sv. Martina. Tam stoji sedaj hiša A. Gatscha. Poleg mestne cerkve je ostala samo še cerkev sv. Miklavža v sredini mesta.

Značilno zidano je župnišče, ki je bilo prvotno grad in last različnih plemičev. V njem se nahaja še danes lepa grajska kapela sv. Ane, ki jo je leta 1752., na tretjo adventno nedeljo, blagoslovil »Aleksander Abbas & Archidiaconus ad Fontes Marianos« kot podružno kapelico cerkve sv. Jakoba, kajti fara kot podružnica je bila ustanovljena že leta 1220. Načeloval ji je župnik Adalbert. Od tedaj do izgnanstva pa so po Adalbertu pastirovali izključno cistercijanski menihi. Sedaj vodi župnijo sv. Jakoba zelo zaslužni in ugledni župnik g. Franc Golob, ki je pravi naslednik g. župnika Jerneja Podbevška, čigar ime ostane častno zapisano v zgodovini župnije radi njegovih velikih zaslug za povzdigo kraja in mesta.

V mestu so nastanjeni župnijski in poštni urad, šestrazredna osnovna šola, orožniška postaja, sedež okrajnega odbora, mestne korporacije in županstva. Denarni promet oskrbujejo dve posojilnici, za gospodarski podvig veliko storita mlekarstva in nanovo ustanovljena vinarska zadruga, ki ji načeluje trgovec in posestnik g. Albert Gatsch. Prav marljivo deluje na prosvetnem polju Katoliško izobraževalno društvo. Razen teh obstojata še: Prostovoljno gasilno društvo pod poveljstvom posestnika in hotelirja g. Leopolda Bučarja, in uniformirana meščanska garda.

(Konec članka na 62. strani.)

Grad pri Kostanjevici, nekoč cistercijanski samostan.

Na levi:

Glavni vhod v kostanjeviški grad.

Spodaj:

Pogled s hodnikov kostanjeviškega gradu.

Spodaj na levi:

Franc Golob, sedanji kostanjeviški mestni župnik.

Spodaj: Pogled z Vodenic na Opatovo goro pri Kostanjevici.

Pogled na kostanjeviški grad.

Za prepustitev slik za to serijo se zahvaljujemo gg. Fr. Rabuseju in inž. Jos. Likarju v Kostanjevici.

Kostanjeviško župnišče, nekoč grad plemičev Landstrost.

Na desni:

Glavni vhod v prejšnjo samostansko cerkev.

Spodaj:

Krški ribiči pri svojem poslu.

Spodaj na desni:

Ivan Colarič, kostanjeviški mestni župan.

Spodaj: Življenje na Krki pozimi.

Kostanjevica

Mesto ima razvito trgovstvo, obrtništvo, usnjarno, parno žago, moderno urejeno lekarno gđne Mr. Emilije Fonove. Že dolga leta skrbi za naše zdravje požrtvovalni in daleč naokrog znani okr. zdravnik g. dr. I. Ivanišević. V mestu je hotel, restavracija in nekaj prav dobrih gostiln, ki nudijo potniku vso udobnost. Mesto je središče avtomobilske proge, ki spaja Ljubljano z Zagrebom. Goji živahno kupčijo z vinom, sadjem, lesom in živino. Za smotreno eksploatacijo ogromnih gozdnih kompleksov na Opatovi gori se je napravila vzpenjača. Za povzdigo tujskega prometa pa se je

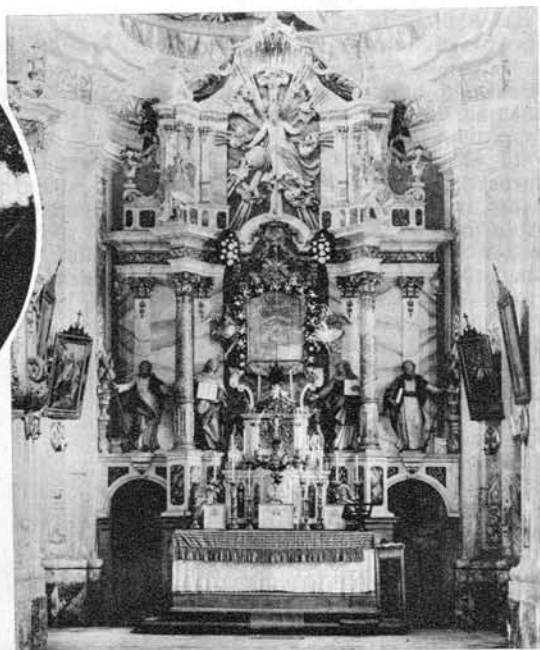

Koča na Opatovi gori.

Idila z Opatove gore pri Kostanjevici:
Konjički spravljajo drva na cesto.

Spodaj: **Jernej Podbevšek**, zaslužni prejšnji kostanjeviški mestni župnik in častni občan.

na levi: **Pogled v notranjost razpadajoče prejšnje samostanske cerkve: Od presbiterija proti koru.**

Na levi: **Oltar Matere božje v kostanjeviški župni cerkvi sv. Jakoba.**

ustanovilo Društvo za tujski promet, ki je razvilo prav živahno delavnost.

Izvanredna slikovitost in milina pokrajine, z jako ugodnim podnebjem in z vsemi priložnostmi za sportna udejstvovanja kakor: turstiko, plavanje, veslanje dela pokrajino kaj pripravno za letovišče. Gosto zarasla Opatova gora nudi krasen razgled po vsem Krškem polju do Kamniških planin, Aleksandrova koča pod vrhom pa udobno zavetišče.

Romantična, vijugasta Krka, ki objema Kostanjevico, vabi poleti vesele kopalce in nudi izredne užitke, kakor malokatera voda.

Slikovita okolica Kostanjevice s pestro floro, krasnimi gozdnimi potmi, zasenčena od orjaških bukev, hrastov, kostanjev in smrek, zadivi tudi razvajeno oko ter neodoljivo vabi na prijetne izprehode.

Tipika Krasa, podzemne jame s krasnimi kapniki na Opatovi gori pa nudijo jamskim veščakom in znanstvenikom zanimivo gradivo za raziskovanje kraškega sveta.

Gojimo najboljše upanje, da se bo naša javnost vendar zganila in se pričela zanimati za ta blagoslovljeni kotic naše pestre domovine. Procvit Kostanjevice same pa naj bi dvignila samozavest in pa vztrajnost lastnega truda, iskrenega prizadevanja za napredek in usmerjeno delo za gospodarsko blagostanje.

Ing. Josip Likar.

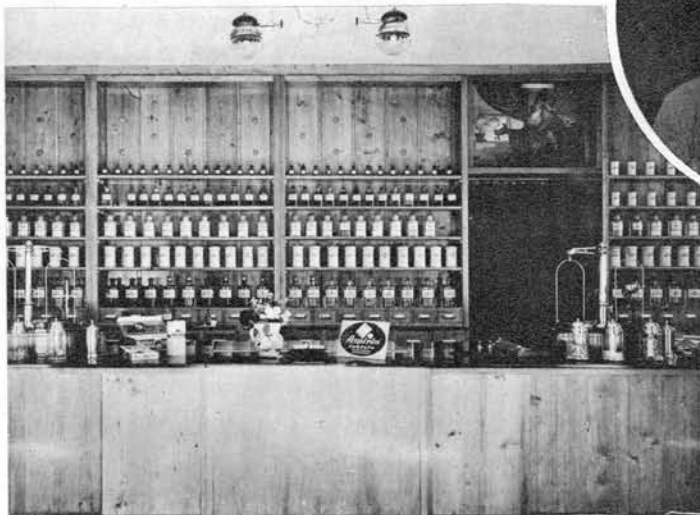

Dr. Iv. Ivanišević,
kostanjeviški zdravnik.

Ing. Kosjek,
gozdarski nadsvetnik.

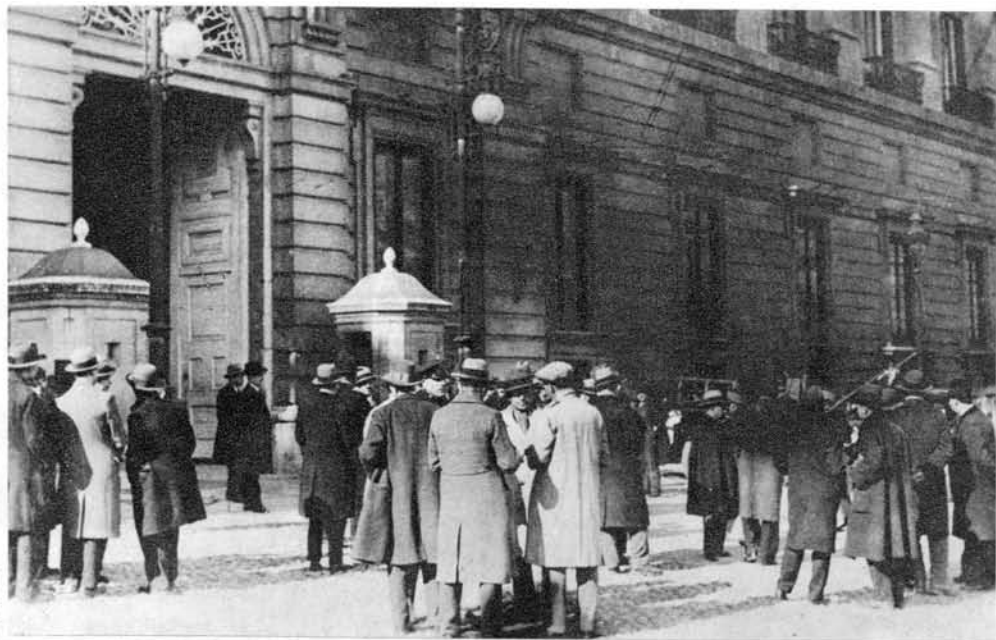
Na levi: **Notranjost priljubljene Fonove lekarnе, ki jo je izdelal mizarški mojster Gruden po načrtih arh. Kobeja; nad vhodom v laboratorij njegova slika sv. Miklavža.**

Na desni:

Pred likvidacijo diktature na Španskem

Čeprav so vse vesti iz Španije v zadnjih mesecih označevale tamošnjo vojaško diktaturo Prime de Rivera za nevzdržno, je njegov nenadni padeč vendarle vse presenetil. Novi ministrski predsednik, general Berenguer, je takoj začel z jako energično likvidacijo dosedanjega režima. Razveljavil je celo vrsto diktatorjevih zakonov, izdal obsežno amnestijo političnih kaznjencev in slovesno izjavil, da vzpostavi v najkrajšem času vse ustavno življenje ter razpiše vse volitve v avtonomne zastope ter v parlament. Naša slika nam kaže skupine časnikarjev, ki preže pred ministrskim predsedstvom od zore do mraka na nove senzacije.

Spodaj: Pascual Ortiz Rubio, novi predsednik mehiške republike, na katerega je bil ob priliki prevzema predsedniških poslov dne 5. t. m. izvršen atentat. Rubio je bil zadet s strelom v čeljust, toda ne smrtno nevarno. Spodnja slika nam kaže predsednika v krogu njegove rodbine ob priliki zadnjega obiska v Združenih državah.

Avstrijski kancler dr. Schober se je prve dni t. m. mudil v Rimu ter podpisal prijateljsko in rabsodiščno pogodbo med Avstrijo in Italijo. Obisk pomeni znatno približanje Avstrije Italiji. Ker se je prav tiste dni vršil tudi pogreb umrlega ital. ministra Bianchija, sta se ga udeležila tudi oba državnika.

Spodaj: Romunska princezinja Ileana, sestra naše kraljice, se je pred kratkim zaročila z grofom A. Frider. Hochbergom, drugim sinom kneza Plessa in nečakom anglešk. kralja.

General Berenguer, novi španski min. predsednik, ki je izjavil, da je glavni cilj njegove vlade vrniti deželi zopet ustavno in demokratično vladavino. Berenguer je bil doslej šef kraljeve vojaške pisarne in znan nasprotnik diktature Prime de Rivera, zaradi česar ga je dal ta pred par leti za nekaj časa celo zapreti.

Ameriški letalec Eielson, znameniti polarni raziskovalec, ki se je pred kratkim smrtno ponesrečil v polarnem ledu.

S prve jugoslovanske kuharske razstave

Dne 4. februarja je bila otvorjena v dvoranah ljubljanskega Uniona tridnevna kuharska razstava, ki je vzbudila nepričakovano zanimanje vsega žensstva celo daleč izven Ljubljane, tako da se je občinstvo vse dni kar trlo med razstavljenimi predmeti. Bila je pa tudi nekaj izrednega ter je nazorno pokazala, kaj vse premorejo kuharji, slaščičarji, natakariji, mesarji itd. naše slovenske prestolnice. Vzbudila je zato splošno občudovanje in odobravanje in naše gospodinje so se na njej marsikaj naučile, zato je verjetno, da na drugo tako razstavo ne bo treba čakati predolgo.

Spodaj:
Servirana poročna miza.

Pogled na del kuharske razstave.

Spodaj:
Iz mesarskega oddelka razstave.

Babinek, prvi šef Unionske kuhinje ter iniciator kuharske razstave.

A. Derental:

Singapurska krasotica

Povest

V teh trenutkih izumlja nove, nepričakovane like in kretnje, in Kate mu pokorno sledi. Brezhibno ugane, ali se mora zasukati na levo ali na desno, ali se odtrgati od njega in samostojno plesati dalje, tako da se njeni prsti le narahlo oprijemajo njegove iztegnjene, kakor jeklo trde roke... Redno vsak večer pomeni njun nastop največji uspeh. Kdo se bi z njima meril: humorist Raga-Matu, ki v vseh jezikih enako zoprno prepeva svoje smešnice? Ali pa stara upokojenka, mademoiselle Fifi, ki je bila v Parizu zvezdnica menda še v časih Drugega cesarstva? Vsi rejeni holandski »minherji«, vsi angleški in ameriški suni »mistri« se v tobačnem dimu in vinskem vzduhu nejasno zavedajo, da jih nihče drugi ne more za trenutek poglobiti v slično ubranost in lepoto. Zato si potegnejo smotke iz ust, kričijo »sijajno!«, zahtevajo ponovitev in cepetajo z nogami kakor čreda nenadoma podivjanih konj...

A v zadnjem času je Rahmanov stalno opazal, da ga Kate ne gleda tovariško-ravnodušno kakor poprej, temveč drugače: malce zmedeno in milo proseče. Ta pogled mu je bil neprijeten. Navadil se je smatrati Kate samo za sotrudnico, za družico v svojem poklicu in nikakor ni hotel otežkočiti dosedanjega prijateljskega pa preprostega medsebojnega razmerja. Če Kate pri plesu zdaj ni gledala stran, temveč njemu naravnost v oči, je dvignil glavo in se izognil temu pogledu, čeprav bi jo s tem lahko razžalil. Na noben način tudi ni hotel z njo več ostati na samem in zato si je vedno izmislil kako pretvezo... A tudi ni maral ostati sam s svojimi mislimi. To bi mu bilo pretežko, ker se je bil navadil stalne družbe. Tudi danes, ko je radi pretepa v kavarni ostal zvečer prost, se je bal samote. »Ali ne bi stopil v gledališče?« si

je nenadoma izmislil. »Saj vendar ne razumem niti besedice malajsko! A kaj za to! Ogledam si vsaj to Harum Čandano, slovečo krasotico Zondskega otočja... To bo najbrž samo kaka črna pošast!« Vesel, da se mu ni treba takoj vrniti domov, je Rahmanov pospešil korak. Nekoliko trenutkov pozneje, še preden je utegnil pojesti svoj narzljani ananas, je že stal pred blagajno Malajskega gledališča.

II.

Blagajnikova črna, gola desnica mu je skozi okence pomolila vstopnico. Predstava se je bila že pričela. Preko stegnjenih nog gledalcev se je Rahmanov preril v prvo vrsto. Kot Evropec sploh ni smel — po tamošnjih pojmihi — sedeti z domačini vred na cenemem prostoru in še posebno ne — v fraku. Njegov prihod in za slične okoliščine nenavadna obleka sta itak povzročila presenečenje. Vse glave so se obrnile proti njemu. Nihče se ni ozrl na oder, dokler je sluga, po izrednem obisku počaščen, vljudno počepal pred uglednim inozemcem ter mu iskal pripravne prostora. Na srečo so ga spravili v neki predel, ki je bil sličen zagrajenemu hlevu. Na ta način je bil vendarle obvarovan ugled »belega sahiba« med vso to pisano družbo: rumenimi, črnimi in kakor kava rjavimi ljudmi. Pomirili so se, ko so se prepričali, da vidijo najbrž potovalca, ki o tukajšnjih razmerah ni poučen. Mislili so, da je iz dolgega časa zašel v ta, zanj neprimeren prostor, in so zopet vsi pričeli pasti oči po odru. Rahmanov se je ozrl. »Stalno priljubljeno singapursko mestno gledališče« je bila samo iz desk zbita uta z nizkim in od petrolejk zakajenim stropom: sličilo je velikanski in izredno umazani konjušnici, in od ene stene do druge so se vleklo vrste dolgih lesenih klopi. Zdaj so bile te klopi nabitno polne pisanega občinstva najrazličnejše polti in obleke. Tik zadaj ob hlevu, kjer je čepel Rahmanov (ta hlev je menda predstavljal ložo), so na primer sedeli v eni vrsti: Kitajec v sinji jopi in dve, kakor iz rumene slonovine izrezljana kipa drobni Anamitinji v težkih črnih svilenih oblekah ter z velikimi uhani. Njima je delal družbo malajski zakonski par.